https://achterderug.nl

Marconi-telegram van de *Statendam*, die op reis is naar Europa. We zijn nu midden op den Atlantischen Oceaan. De diepte is hier meer dan 9000 Meter, vertelt ons de kapitein. Dus bijna tweemaal de hoogte van den Mont-Blanc! Op sommige plaatsen is de diepte der zee nog nooit door menschenhanden kunnen gepeild worden.

We hooren, dat Hollman de piano, die in de eetzaal staat, heeft laten stemmen, en hebben alle hoop, dat ons een „concert" aan boord te wachten staat.

En zoo waar! 's Avonds is er repetitie. Hollman heeft blijkbaar in Mrs. D. uit Rochester een goede „begeleidster" gevonden, en de zangeres zal zingen. We zijn er diep van doordrongen, welk een buitenkansje ons wacht.

In de tweede klasse is ook „concert." Daar zingen ze bij een harmonium. 't Klinkt aardig over 't water, en wij luisteren er graag naar.

Vijfde dag op zee. — 't Is weer den ganschen dag mooi weer. Naar den kant van Amerika is de lucht helder blauw, naar den kant van Europa bewolkt. Het is zoo frisch en zoo helder vandaag! De zee is ook meer blauwachtig van tint. We zijn de diepste diepten van den Atlantischen Oceaan reeds voorbij.

's Avonds een prachtige zonsondergang. Aan den westelijken hemel liggen horizontaal onder elkaar gulden, lichtende, bijna rechte vuurstrepen, waar de zonnebol langzaam doorheenzakt. Bij iedere streep, waar hij doorzakt, een anderen vorm aannemend, nu eens langer, dan weer breeder. Het gedeelte van de strepen, waar de zon achter schijnt, wordt zwart. Soms zijn er meerdere zulke strepen op de zon, die lijken dan wel een equator met eenige breedte-cirkels. En al de wolken aan den hemel hebben lange, uitgerekte einden, die naar de zon toewijzen.

's Avonds schijnt de maan eerste kwartier, maar er zijn overal zwarte wolkjes.

't Is een lang gekoesterde wensch van mij, om eens de zon te zien opgaan uit de zee.

Ik raadpleeg Sunny Jim over het volvoeren van dit plan den volgenden morgen.

„Morgen? — morgen mist het dik. We komen morgen in de New-foundlandsche banken."

En den volgenden morgen om zeven uur weerklinkt de eerste mistfluit, om verder iedere minuut haar waarschuwend geluid te doen hooren.

De stemming aan boord is min of meer gedrukt. Nergens is eenig uitzicht. De hemel is niet te zien, maar ook bijna niets van de zee. We gevoelen ons als ingesloten. Een benauwende gewaarwording, die zich ook, hoog in de bergen, als de wolken dicht om u saampakken, en ge niets ziet dan een klein stukje van het pad, waarop ge loopt, van u meester maakt.

Bijna alle passagiers zitten binnen en schrijven vast brieven. De *mailbag* hangt al weer uit. De dikke mist is de eerste groet, die ons van Amerika's kusten tegenkomt.

De mistfluit is een fluit, aangebracht aan de groote pijp, en wordt in de hut van den kapitein op het sloependek door een electrische automaat in werking gesteld. Klaart de mist even op, dan wordt ook de fluit — tot ons aller blijdschap — stopgezet.

Het sloependek — een verdieping hooger dan het promenade-dek — is afgesloten. Geen passagier wordt er toegelaten. „They don 't want no noise," vertelt Jims collega aan een Amerikaan, die uitlegging van 't verbod vraagt. Zelfs pianospel is verboden. Want nauw moeten zij, die waken over onze veiligheid, luisteren naar andere geluiden, die uit den dichten mist tot ons komen. Zeilschepen bellen; andere stoombooten waarschuwen, evenals wij, door fluiten. Voorzichtigheidshalve varen we veel langzamer. Den kapitein zien we den geheelen dag niet, zelfs niet aan de maaltijden, waar hij anders steeds tegenwoordig is.

H. S. S. K.

EEN NALEZING.

In drie zalen van het stedelijk museum te Amsterdam is bijeengebracht, en voor liefhebbers te bezichtigen, wat op Mr. Willem Bilderdijk en zijn tijd betrekking heeft. Het loonde waarlijk de moeite, dit alles te zien, en reeds een vluchtige beschouwing doet u zeggen, wat ge reeds wist: de werkkracht van dezen heros op zoo velerlei gebied is ongeëvenaard geweest.

De eerste zaal bevat al wat op Bilderdijk en zijne familie rechtstreeks betrekking heeft. Aan den wand hangen familieportretten. Ge vindt er die van Bilderdijks ouders, van de eerste en tweede vrouw van Bilderdijk, en één van Julius Willem, zoontje van Bilderdijk, op ongeveer tienjarigen leeftijd, staande bij een grooten ouderwetschen stoel met een hoepel in de hand. Natuurlijk zijn er vele portretten van den dichter zelf, waarvan dat, 't welk door Schmidt is vervaardigd in 1787, nadat de advokaat Kaat Mossel had verdedigd, en het geschilderde door C. van Cuylenburg in 1795 in Januari, toen de Oranje-gezinde man in Maart verbannen werd, wel 't meest mijn aandacht trokken.

Vele verjaarverzen, die B. „aan zijn egade," „aan zijn eenige," „aan mijn dierbare op haar geboortedag," enz., geschreven heeft, vindt ge hier mede tentoongesteld.

Bij zijn tweede vrouw, Catharina Rebecca Woesthoven, zijn er opschriften als: „Aanbiddelijke," „Engel des hemels," enz.

Verjaarverzen te schrijven was de mode van dien tijd, en men ziet, dat zelfs een man als B. in dit opzicht kind zijns tijds is geweest. Behalve de verjaarverzen aan zijn vrouwen, zijn er ook nog vele andere, waarvan 't „verjaarvers aan mijn overgrootmoeder op den 18den April 1769," behalve de vastheid van schrift, die men bij een 13-jarigen knaap niet zou verwachten, ook reeds blijken geeft van wat méér te zijn dan enkel rijmelarij.

Hoeveel handschriften van 's dichters werken zijn bijeengebracht, waag ik niet te gissen. Er komen doorhalingen, verbeteringen en kantteekeningen in voor, maar telt ge deze niet mee, dan staat ge verbaasd over het sierlijke schrift en de regelmatige vaste hand, waarmee zoowel 't een als 't ander is geschreven. En die beginletters? Hoe zuiver van vorm, en hoe mooi gekruld! En die in één trek gezette handteekening, beginnende en eindigende in een krul! Als in Bilderdijk's tijd akte schoonschrijven was uitgereikt, dan had, bij al de diploma's, B. ook dit nog met gemak kunnen behalen. Van diploma's gesproken, uit wat tentoongesteld is heb ik de resolutie van „'t Hof van Holland" gelezen, die „de promotiebrief van de Leydsche Universiteit van 19 October 1782 heeft gezien, en nu admitteert Guilichmus Bilderdijk als advocaat."

Als teekenaar was B. ook niet onverdienstelijk. Er hangen en liggen hier tal van zijn teekeningen, die het bewijzen. Eigenaardig is die, waarop over elkander gelegd, en daardoor ten deele zichtbaar worden: een speelkaart, een tekst, Luk. 6 vs. 31, (nog wel in 't voor B. zoo gehate Fransch) een kaartje (Hunzingo) een almanak, een oud-Hollandsch landschap en een vrouwtje in de kleederdracht van B.'s tijd.

Met zekeren eerbied beschouwde ik de midden-legkast, waarin o. m. Bilderdijks Bijbel, uitgegeven te Dordrecht 1762, met vele aanteekeningen van zijn hand; zijn „Nieuwe Testament," te Amsterdam 1788, familieportretten en portretjes, zijn cachetten, vouwbeen, inktkoker, zandstrooier, boekje met aanteekeningen omtrent lesuren, en, op een klein stukje papier een:

Grafschrift voor mij, aldus luidende:

Eens Christens lijk rust hier in 't zand,
Die Christen was door 't overtuigd verstand;
Ach! waar hij 't ook in 't hart geweest,
Door heiliging van Christus' Geest,
En had geen aardsche trek of lust
Het Hemellicht weer telkens uitgebluscht. (1821.)

Merkwaardig is voorts een brief van Leidsche studenten,

https://achterderug.nl

o. a. Groen van Prinsterer, aan hun leermeester Bilderdijk, en die van 25 Maart 1795, waarin Bilderdijk aan den burger fiscaal van der Meersch zijn paspoort vraagt om in ballingschap te gaan. Maar voor dien balling zouden ook andere dagen aanbreken, gelijk zij aangebroken zijn, en gelijk de brief getuigt, die aan de familie is gericht na B.'s overlijden, en die hen namens Koning Willem I gezonden werd.

Talrijk zijn de brieven door regeerende vorsten en hooggeplaatste personen gericht aan den Weledelgestrengen Heer of Monsieur B.

Uit het vele, dat nog in deze Bilderdijkzaal te zien is, noem ik een journaal betreffende de nalatenschap van wijlen mejuffrouw Debora Pelgram de Bie uit 1775. Dit lijvig stuk is geschreven door B., toen hij ten kantore zijns vaders werkzaam was. Voorts een paspoort uit 1787 voor den advocaat „Bilderdeek," om door de Leydsche Poort binnen te gaan, gegeven in het „Hauptquartier" aan den Overtoom, een van Carl Wilhelm, Hertog v. Brunswijk, voor Wilhelm von Teisterband, genannt Bilderdijk, dateerende van 25 Februari 1806, bij zijn terugkeer naar Holland.

Dan — [illegible]le bewijzen van Bilderdijks ongeëvenaarde talenkenn[illegible] Het aanleeren moet hem weinig of geen moeite gekost hebben, want ware dit het geval geweest, hij zou geen kenner van bij de 30 talen hebben kunnen zijn. De nuchtere opmerking, die ik hoorde tijdens de bezichtiging: „Hoe heeft die man dat alles uit elkaar gehouden?" is de vraag, die wij, gewone menschen, doen.

De tweede zaal wordt voor een groot deel gevuld door de verzameling van den heer F. Leeflang te Utrecht. Er is een volledige verzameling van de dicht- en prozawerken van Bilderdijk.

En het aantal portretten van B., van zijn familie, vrienden, geestverwanten, bestrijders, geleerden van zijn tijd en even later, is verbazend groot.

Ge vindt er — ik doe een greep uit dat groote geheel — Johannes Kinker, Rhijnvis Feith, Jan Scharp, M. Siegenbeek, D. J. v. Lennep, Jan van Walre, J. H. v. d. Palm, E. A. Borger, J. F. Helmers, J. M. Kemper, Willem le Clercq, Koning Lodewijk Napoleon, J. D. Meyer, J. A. Alberdingh Thym. Zelfs Kaat Mossel ontbreekt niet!

Zou in onzen tijd van „ansichten," dacht ik bij de beschouwing van al deze historische personen, er geen uitgever zijn, die naar de bestaande portretten dier personen, konterfeitsels van hen in den handel bracht? Gerangschikt naar tijdsorde, zoudt ge heel de geschiedenis van uw land in beeld voor u hebben! Het doet zoo goed, een afbeelding te zien van personen, die wij uit hun werken hebben leeren kennen. Vele van die afbeeldingen zijn alleen maar in 't bezit van enkele liefhebbers-verzamelaars. Zoo had ik b.v. nog nimmer een portret van Willem le Clercq gezien.

Over zaal drie zou ik alléén nog zooveel kunnen schrijven als ik reeds geschreven heb. Daar is bijeengebracht alles, wat men uit vroeger en later tijd heeft weten te bekomen, en geschreven is over B. Deze verzameling behoort weer voor 't grootste deel toe aan den straks genoemden F. Leeflang. Uit wat men hier ziet kan men de gevolgtrekking licht maken: B. is een man van meer dan gewone beteekenis geweest. Ware dit zoo niet, er zouden niet zooveel vellen druks van en over hem geschreven zijn.

Oud en nieuw is hier bij elkaar. Zoo, om iets te noemen, couranten van 1832, nog voorzien met een zegel, en even verder zoowaar ook „Timotheüs" van 8 September 1906 opengeslagen bij het artikel en portret over Bilderdijk.

En behalve dit legio aantal boeken, bladen, brochuren, tijd- en strijdschriften, heeft men ook niet verzuimd aanplakbiljetten op te hangen van clubs of cursussen, die zich naar den grooten dichter genoemd hebben. Zelfs is er een verkoopbillet van het fregatschip, genaamd Bilderdijk, 8 April 1873 te Rotterdam geveild.

Ik heb *iets* gezegd van 't geen in 't Museum in Amsterdam is tentoongesteld. En nadat ik al dit merkwaardigs in oogenschouw had genomen, heeft de boekhandelaar W. ten Have, Amsterdam, opvolger van Höveker & Wormser, mij een collectie van 148 ingebonden deelen van B's werken laten zien, behalve een aantal bijzonderheden.

Van die bijzonderheden noem ik: een bundel „losse vaerzen en gedichten", van Mr. W. en Vrouwe K. W. Bilderdijk, in 1829 uitgegeven te *Nangasaki*, bij *Mifou-Tschhangtufu*, drukker en boekhandelaar. Voorts een catalogus van de boeken van Guilichmus Bilderdijk, die, eer hij als balling ging, in 1797 in Den Haag verkocht zijn; een klein boekje getiteld W. van Teisterkoord, of de gebroken Domper, Zangspel in 2 bedrijven door Ceratinus, Amsterdam bij J. J. Abbink 1824. Behalve vele spotprenten dus ook een spotzang op B. Nog een catalogus der boeken, handschriften, enz., enz., nagelaten door wijlen Mr. W. Bilderdijk, en verkocht wordende ten huize van J. Immerzeel Jr., Amsterdam, Kalverstraat nabij de Olieslagerssteeg, op Maandag 6 Augustus 1832 en volgende dagen. Mede is aanwezig een albumvers, eigenhandig door B. geschreven aan „den Heere C. C. Callenbach", aldus luidende:

Ga moedig, ga verblijd des Heeren akker ploegen!
Gezaligd is het zweet in dezen bouw geplengd;
Zaai 't Evangeliewoord, van valschheid onvermengd,
En zie gezegende oogst op 't Godgeheiligd zwoegen!
En, zoo gij 't onkruid ter verstikking op ziet staan,
Of 't wroetend ongediert' aan scheut of wortel knagen,
Vertwijfel niet, mijn Vriend, noch laat uw hand vertragen:
De Heiland kent uw werk, en 't heuglijk uur breekt aan,
Dat ge als de ontzachbre zeis door 't rijpe graan zal ruischen,
En de onuitbluschbre vlam door braam en distel bruischen,
Met dankbre erkentenis en nooit vergangbre lust
In 's Hemels graanschuur op gewonnen garven rust.

Dan volgt in 't Grieksch Openb. 2 vs. 17 c en daaronder:

Dit, Leeraar, zij uw troost op 't donkere pad van 't leven.
Dit Godsgetuigenis, geen sterflijk lofgestreel!
Ja, zij dit heilig woord uw boezem ingedreven;
Die keursteen, u ten deel.
25/9 1825. (w. g.) BILDERDIJK

Wij eindigen. Met groote mannen heeft B. dit gemeen gehad, dat hij uitbundig is geprezen, en leelijk aan de kaak is gesteld. In zaal no. 3 van 't stedelijk museum is o. m. ook een bundel gedichten van Mr. A. W. Engelen, uitgave W. v. Boekeren, Groningen, 1853. Onder het afbeeldsel van B. schrijft deze auteur:

De onwinbre letterheld, wiens brein niet is te meten,
De reine, zuivre wel, die onuitputbaar vliet,
De glorie van zijn eeuw, de feniks der poëten,
Die Vondel overtrof in 't onnavolgbaar lied,
Ziet 's achtbren grijsaards beeld, rechtschapen Batavieren,
Maar denkt, hoe ook zijn naam met eeuw'gen luister prijk',
Hoe ook de tijdgenoot des dichters kruin moog sieren,
Het nakroost eerst doet recht aan grooten Bilderdijk.

Tot dat „recht doen aan grooten Bilderdijk" kan ook deze tentoonstelling zijner werken ons een stap vooruit brengen. Als Israëls groote zanger David wist hij toonen aan te heffen, die lieflijk zijn en harten treffen, en als deze Godsman viel hij in groote zonden. Maar hij kon ook zonde belijden en vergeving smeeken. Dat getuigt een klein notitieboekje, mede op de tentoonstelling aanwezig, en waarin o.a. dit staat:

„Met beschaming der ziele herdenk ik, dat ik dezen dag een arme ongetroost wegzond, omdat zij zeer onbescheiden was. Zoo de Heere mij meet naar de mate, waarmede ik zoo vaak mijne naasten meet, wat wierd er van mij! Heere, bij u is vergeving. Schenk mij genade om mijns Heilands wille!"

De doodsadvertentie van Bilderdijk was kort, en luidde als volgt:

Op heden is overleden, in den ouderdom van 75 jaren, de Heer en Mr. Willem Bilderdijk.
Uithoofde der uitgebreide betrekkingen van den overledene wordt door de familie alleen op deze wijze kennis gegeven.
Haarlem, 18 Dec. 1831.

23 Dec. d. a. v. is „in de Groote kerk te Haarlem bijgezet het stoffelijk overschot van Mr. W. Bilderdijk, waar Mr. I. da Costa een deftige lijkrede heeft uitgesproken, schetsende dezen grooten man als waren Nederlander en Christen."

Onder de portretten, Bilderdijk op zijn doodbed voorstellende, is er een met dit onderschrift:

Zijn leven was een strijd, arbeiden al zijn lust,
De tijd van beiden werd vervuld. Hij leeft en rust.
I. da Costa.

Amsterdam. P. J. WIERSTRA.

Stoomdruk — LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — Zwolle.